

KÖNYVISMERTETÉS

Irini Katsirea: Press Freedom and Regulation in a Digital Era: A Comparative Study

*Oxford University Press, 2024, ISBN 978-0-19-885860-7,
320 oldal*

KOLTAY ANDRÁS*

A sajtószabadság és -szabályozás ma éppolyan aktuális kérdés a jogászok számára is, mint az elmúlt évszázadokban bármikor. A technológia fejlődése, pontosabban az internetes tartalom-szolgáltatások megjelenése folyamatos kihívások elé állítja a médiajog területét is. Feltűnő, hogy angol nyelven viszonylag kevés, széles körben elérhető monográfia foglalkozik kifejezetten a sajtószabadság kérdéseivel összehasonlító jogi megközelítésben. Miközben a szólásszabadság határainak összehasonlító vizsgálata fontos művekben öltött testet,¹ a sajtószabadság mibenlétéről kevesebb átfogó európai vizsgálat látott napvilágot.² Eközben a sajtószabadság elméleti és gyakorlati kérdéseit számos kötet elemezte a közelmúltban is.³

---

* Kutatóprofesszor, Nemzeti Köszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar; egyetemi tanár, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar.

¹ Eric BARENDT: *Freedom of Speech*. Oxford, Oxford University Press, 2005 (2. kiadás); Ronald J. KROTOSZYNSKI, Jr.: *The First Amendment in Cross-cultural Perspective: A Comparative Legal Analysis of the Freedom of Speech*. New York, New York University Press, 2006; Kevin SAUNDERS: *Free Expression and Democracy: A Comparative Analysis*. New York, Cambridge University Press, 2017, <https://doi.org/10.1017/9781316771129>.

² András KOLTAY: *Media Freedom and the Law: The Regulation of a Common European Idea*. Abingdon, Routledge, 2024, <https://doi.org/10.4324/9781003321569>; Paul WRAGG – András KOLTAY (szerk.): *Global Perspectives on Press Regulation. Volume 1: Europe*. Oxford, Hart, 2023, <https://doi.org/10.5040/9781509950379>.

³ Lásd Jan OSTER: *Media Freedom as a Fundamental Right*. Cambridge, Cambridge University Press, 2015, <https://doi.org/10.1017/CBO9781316162736>; Paul WRAGG: *A Free and Regulated Press: Defending Coercive Independent Press Regulation*. Oxford, Hart, 2020, <https://doi.org/10.5040/9781509927265>; Damian TAMBINI: *Media Freedom*. Cambridge, Polity, 2021; Peter COE: *Media Freedom in the Age of Citizen Journalism*. Cheltenham, Elgar, 2021; Jacob ROWBOTTOM: *Media Law*. Oxford, Hart, 2024 (2. kiadás).

Az összehasonlító jogi módszer alkalmazásával született művek sorát gyarapítja Irini Katsirea új könyve, amely kifejezetten a sajtószabadság fogalmának a digitális technológiák hatására végbement változását vizsgálja. A kötet kevésbé az elméletre, mint inkább a jog valóságára fókuszál, azaz a jelenlegi szabályozási környezetet mutatja be, benne az EU szabályozását és az Európai Unió Bírósága joggyakorlatát, az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) esetjogát, valamint a brit, a német és az amerikai nemzeti szabályokat és bírósági gyakorlatot, időnként kiegészítve más országokból hozott példákkal.

A sajtó digitális formáinak szabályozása sok tekintetben bizonytalan, az EU szintjén és a vizsgált országokban is. Már a fogalmi alapok is ingataggyá váltak: mi számít „sajtónak” az interneten? Milyen módon lehet elválasztani egymástól a sajtót és a médiaszolgáltatásokat (tekintettel arra, hogy az utóbbiak jóval részletesebb szabályozás alá esnek minden vizsgált országban)? Mit kezdjen a szabályozás a videómegosztó portálokkal vagy a közösségi médiával, amelyek esetében hiányzik a központi szerkesztés, azaz nem tekintjük azokat sem sajtónak, sem médiaszolgáltatásnak, ugyanakkor egyre nagyobb szerepet játszanak a közéleti tájékoztatásban (is)? Milyen módon szükséges rendezni a sajtókiadói és az online platformok közötti viszonyt, tekintettel arra, hogy az utóbbiak jelentős hatást gyakorolnak a sajtó közönséghez való eljuttására? A tét igen jelentős. A nyomtatott sajtó tévesztésével a sajtó mint korábban ismert, alkotmányosan védett intézmény túlélése és a nyilvánosságra gyakorolt befolyásának megőrzése forog kockán – ezek megőrzése szabályozási eszközökkel is megkísérelhető, feltéve, hogy még érvényesnek gondoljuk a sajtó társadalmi szerepével kapcsolatos korábbi elképzeléseket.

A kötetben vizsgált terület a technológia gyors fejlődésének ismeretében is meglepő sebességgel változik. A kötet lezárása (2023 júliusa) óta az EU elfogadta a különböző típusú médiatumokat első ízben közös szabályozás alá vonó rendeletét a médiaszabadságról (EMFA),⁴ a platformszabályozás területén alkalmazhatóvá vált a digitális szolgáltatásokról szóló rendelet (DSA),⁵ az Egyesült Királyság parlamentje 2023-ban elfogadta az Online Safety Actet (OSA), az Egyesült Államok Legfelső Bírósága pedig fontos döntéseket hozott.⁶ Bár az Egyesült Királyság már nem tagja az EU-nak, az uniós fejlemények mégis figyelemre méltók ott is, az EJEB döntései pedig természetesen relevánsak maradtak. A technológia által előidézett közös problémák nagyban hasonló válaszokat eredményeztek a DSA-ban és az Online Safety Actben, így a két szabályozás alkalmazása során érdemes lesz egymásra odafigyelni.

A kötet két nagy szerkezeti egysége az általános kérdéseket tárgyalja, illetve egy-egy rész-kérdés elemzését végzi el. Az alapkérdéseket felvezető 2. fejezet után a 3. fejezet a „sajtó” fogalmi lehatárolásával foglalkozik a digitális korban. Szó esik az online platformok algoritmusainak a sajtóra gyakorolt hatásáról, arról, hogy e (közvetítő) szolgáltatók miért nem tekinthetők

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1083 rendelete (2024. április 11.) a belső piaci médiaszolgáltatások közös keretének létrehozásáról és a 2010/13/EU irányelv módosításáról (a tömegtájékoztatás szabadságáról szóló európai rendelet).

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 rendelete (2022. október 19.) a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet).

⁶ Murthy v. Missouri, No. 23-411. (2024. június 26.), Moody et al. v. NetChoice, LLC et al., No. 22-277 (2024. július 1.), NetChoice et al v. Paxton, No. 22-555 (2024. július 1.).

sajtnak, miközben sok szempontból ahhoz hasonló tevékenységet végeznek, továbbá hogy miként kezelendő az állampolgári újságírás problematikája: annak beszélőit a jogi szabályozás egyelőre nem ruházza fel olyan jogosultságokkal, mint a szakma professzionális művelőit. A 4. fejezet a sajtószabadság fogalmát vizsgálja, részben elméleti megközelítésből, de elsősorban a szabályozás és a bírói gyakorlat jelenlegi állásából kiindulva. A sajtó szabadságát a szólás-szabadságtól mindenekelőtt a sajtó képviselői számára biztosított előjogok és többletvédelem különbözteti meg. A sajtó és a médiaszolgáltatások szabadsága azonban nem azonos mértékű, tekintettel az utóbbiak részletesebb törvényi szabályozására. A kötet röviden szót ejt a sajtó társadalmi felelősségének kérdéséről is: az elviekben a szélesebb szabadsághoz társuló többlet-kötelezettségekkel jár, de valójában csak az elmélet és nem a gyakorlat szintjén.

Az általános kérdések tisztázása után a kötet a sajtószabadság fontos részkérdéseit vizsgálja egy-egy fejezetében, mindenkor a sajtó digitális formáira helyezve a hangsúlyt. Az 5. fejezet a pontosság és az objektivitás követelményét helyezi középpontba; ezek régi, legtöbbször erkölcsi, olykor jogilag is elismert kötelezettségeket jelentenek a sajtó és a médiaszolgáltatások számára. A sajtó kevésbé hatékonyan működő önszabályozása e tekintetben alapvető probléma, ahogyan azzá vált a sajtó hitelességét alapvetően kikezdő *fake news* kérdése is, valamint a tényellenőrök megjelenése, akik a sajtó feladatainak egy részét vállalják át, bizonyos esetekben tovább gyengítve annak társadalmi pozícióját. E fejezetből kiemelném a nagyon fontos és ilyen mélységben ritkán tárgyalt kérdést a sajtó etikai kötelezettségeiről, amely a jogi szabályozás és az erkölcs érdekes határterületén helyezkedik el. Felelősségre vonható a sajtó jogi eljárásban akkor, ha etikai normát sért? A kötet kiválóan mutatja be a jelenlegi gyakorlati megközelítéseket.

A 6. fejezet az „elfeledtetéshez való jogot” vizsgálja általában véve (az nem feltétlenül kapcsolódik közvetlenül a sajtóhoz) és a sajtóarchívumok vonatkozásában is (az viszont alapvető fontosságú a sajtó számára). A 7. fejezet a felhasználói kommentekért való felelősség kérdését járja körül, ami szintén csak bizonyos esetekben érinti a sajtót, de az utóbbi időszak strasbourgi döntései láttán lehetnek e kérdés kezelésével kapcsolatban a sajtószabadság védelmében megfogalmazható aggályaink. A 8. fejezet az online sajtó videós tartalmainak jogi megítéléséről szól, ami a fogalmi elhatárolás (sajtó vagy médiaszolgáltatás) tekintetében alapvető jelentőségű. Hasonlóan fontos kérdés a közszolgálati média „online sajtószerű” tartalmaira vonatkozó szabályozás, amelyet a 9. fejezet tárgyal.

Maradt még persze kérdés, amelyet a kötet nem vagy csak röviden tárgyal. Nem szerepel benne a sajtószabadság (a sajtóbeli beszéd) határainak bemutatása, de ezt a hiányt az magyarázhatja, hogy a kötet fókusza máshova helyeződik. Ami talán nagyobb hiányérzetet kelt, az az, hogy viszonylag kevés szó esik az online platformok (elsősorban a közösségi média, videómegosztók, keresőmotorok) olyan tevékenységeiről, amelyek hasonlóak a sajtó szerkesztői feladataihoz. E platformok ugyanis moderációs tevékenységük és ajánlórendszereik működtetése által sajátos módon szerkesztik a felhasználói tartalmakat, leggyakrabban szabad akaratukból, azaz nem a szabályozás által kényszerítve. Ezek pedig egyre inkább hasonlóvá teszi őket a hagyományos médiához, miközben a szabályozásuk alapvetően eltérő. E kérdésekről az EMFA, a DSA és az OSA is részletesen szól, még ha nem is képesek minden felmerülő aggály elosztatására. A szabályozások egy sor fontos kérdést egyáltalán nem is érintenek, például azt, hogy nem lenne-e indokolt előírni e platformoknak a médiaszolgáltatásokhoz hasonló közérdekű kötelezettségeket, tekintettel a nyilvánosságban betöltött egyre jelentősebb szerepükre.

A kötet ezzel együtt is fontos adalék a sajtószabadság modern kori értelmezéséhez. Kivüláglók belőle a szerző elkötelezettsége a sajtó minél szélesebb szabadságának védelme iránt. Így a sajtóval szembeni kritikus hangokat, szerzőket ritkábban idézi, és ennek megfelelően kevesebb szót ejt arról, hogy mikor indokolt e szabadság korlátozása. A kötet átfogó pillanatképet rögzít a sajtó legaktuálisabb kérdéseiről a digitális korban. A kérdések még mindig relatíve újak, de ahhoz már elég idő telt el, hogy kirajzolódjék a jogi szabályozás és gyakorlati alkalmazásának iránya. A szabályozás tekintetében könnyen lehet, hogy a következő évek csendesebben telnek (ahogyan az is, hogy utóbb ez naiv feltevésnek bizonyul) – az EMFA, a DSA és az OSA már megszületett, a közeljövőben pedig ezek gyakorlati tapasztalatainak elemzése lesz a középpontban. Ehhez az elemző munkához pedig megkerülhetetlen kiindulópont a szerző monográfiája.

SAJTÓSZABADSÁG

Egy közös európai eszme szabályozása

SZERZŐ: Koltay András

ÁRA: 10 000 Ft

„A kötet nem jelenhetett volna meg jobbkor. Főként az online platformok mint a beszéd közvételére alkalmas új fórumok kialakulása miatt a hangsúly a média nyilvánosságban betöltött szerepéről és a média ezzel járó jogairól és kiváltságairól áttevődött a média kötelezettségeire és felelősségére. Koltay András világos elemzést nyújt e kérdésről. Ez a könyv kötelező olvasmány mindenkinek, aki részt vesz korunk egyik legfontosabb vitájában.”

Jan Oster,
az Universität Osnabrück professzora

„Koltay András ezzel a kivételes kötetel tovább öregbíti az európai médiajog szaktekintélyeként szerzett hírnevét. A könyv átgondolt, tudós munka, amely megkérdőjelezi a médiaszabadság jelentésével és jellegével kapcsolatos bírói érvelés alapját képező és azt – különösen a strasbourgi joggyakorlatban – átható előítéleteket és előfeltevéseket.”

Paul Wragg,
a University of Leeds professzora